

**INP
PAN**

Instytut Nauk Prawnych PAN
00-330 Warszawa
ul Nowy Świat 72
tel. 22 826-75-71
e-mail: inp@inp.pan.pl

Dr hab. Paweł Podrecki prof. INP PAN

KIEROWNIK ZAKŁADU PRAWA PRYWATNEGO I WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

CENTRUM PRAWA NOWYCH TECHNOLOGII INP PAN

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

autorstwa

mgr Artura Ingrama

p.t.

„Ochrona przed nieuczciwymi praktykami w blogosferze”

napisana pod kierunkiem promotora:

prof. zw. dr hab. Konrada Kohutka

I. Temat i cel pracy

Przedstawiona do recenzji praca zatytułowana: „Ochrona przed nieuczciwymi praktykami w blogosferze” autorstwa mgr Artura Ingrama podejmuje problematykę związaną z znalezieniem odpowiedzi na pytanie o kwalifikację prawną blogosfery. Celem pracy jest ustalenie statusu prawnego blogosfery wobec wielu źródeł prawa, takich jak prawo konsumenckie i prawo zwalczania nieuczciwej konkurencji.

Tytuł pracy zakłada przedstawienia problematyki w ramach współczesnych warunków obrotu, z częściowym opisaniem zagadnień dotyczących reklamy, ochrony dóbr osobistych, a także spraw z zakresu prawa autorskiego i własności intelektualnej. Analiza przeprowadzona w ramach rozprawy ogranicza główny zakres zagadnień do ochrony przed nieuczciwymi praktykami w blogosferze, które są definiowane szerzej niż termin używany w U.P.N.P.R. i obejmuje również zachowania kwalifikowane jako czyny nieuczciwej konkurencji zgodnie z U.Z.N.K.

W poprawionej wersji pracy Autor uzasadnił wybór tematyki, która pozwala analizować złożoność procesów prawnych w przestrzeni społeczeństwa informacyjnego. W świetle prowadzonych w rozprawie badań można bowiem ocenić szerzej stan obowiązującej regulacji prawnej, w szczególności unijnej oraz dostrzec kierunki ewolucji prawa, co wpływa na ocenę przesłanki oryginalności rozwiązania problemu naukowego. Autor wyjaśnia również dobór analizowanych aktów prawnych w kontekście przedmiotu rozprawy.

Warto jednocześnie podkreślić, że zagadnienie blogosfery w recenzowanej pracy w aktualnym ujęciu normatywnym i w świetle stawianych tez badawczych nie było tak szczegółowo opisane w polskiej literaturze. Praca ma więc walor poznawczy, a tytułowy problem tej publikacji ma znaczenie naukowe. Szczególnie ważne jest postawienie pytania o dalszą rolę reguł ochrony przed nieuczciwymi praktykami i zakres zastosowania przepisów prawa w stosunku do blogosfery.

Przyjąć należy także, że tytuł rozprawy odpowiada zakresowi prowadzonych badań. Wybór tematu jest bowiem konsekwencją spojrzenia na prawo konsumenckie przez pryzmat nowych zjawisk w środowisku internetu. Rozwiązanie tytułowego problemu badawczego zawiera natomiast odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) Jakie są przesłanki uznania blogera za przedsiębiorcę w rozumieniu U.Z.N.K. lub U.P.N.P.R.? Przesądzenie tej kwestii ma bowiem wpływ na zakres odpowiedzialności blogera za działania sprzeczne z zasadami uczciwości w działalności gospodarczej.

- 2) Czy działalność blogerów może naruszać reguły uczciwości w działalności gospodarczej, zarówno w ramach blogosfery, jak i poza jej granicami?
- 3) Czy obecne unormowania prawne w zakresie zwalczania nieuczciwej konkurencji oraz przeciwdziałania nieuczciwym praktykom rynkowym są wystarczające dla skutecznej ochrony przed nieuczciwym postępowaniem przedsiębiorców w blogosferze?

Podsumowując nową wersję rozprawy, w kontekście zgłoszonych wcześniej uwag, można generalnie na wstępie stwierdzić, że w poprawionej wersji Autor rozwinął własne konkluzje i szerszej uzasadnił odpowiedzi na postawione w rozprawie pytania badawcze i hipotezy.

II. Teza badawcza (hipotezy) i metodologia pracy

Pierwszą hipotezą badawczą rozprawy doktorskiej jest pytanie, czy pojęcie blogów oraz blogerów stanowi dynamiczny obszar badawczy, który ulega ciągłej ewolucji na przestrzeni lat. Autor stawia następnie kolejną hipotezę tj. pytanie, czy osoby będące blogerami mogą dopuścić się działań godzących w uczciwe zachowania na rynku, jak i być stroną ponoszącą szkodę w wyniku nieuczciwych działań innych przedsiębiorców. Konsekwencją wcześniejszych pytań jest hipoteza, czy blogerzy poprzez swoje działania mogą wywierać wpływ na innych przedsiębiorców oraz konsumentów, zarówno na płaszczyźnie blogosfery, jak i w innych sektorach gospodarki. Autor chciałby również zweryfikować, czy obowiązujące przepisy zawarte w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz ustawie o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym zapewniają skuteczną ochronę podmiotom działającym w blogosferze, a także chronią konsumentów oraz innych przedsiębiorców przed nieuczciwymi praktykami blogerów.

Przyjęta metodologia pracy oparta jest przez Autora na badaniach dogmatycznych, skupiających się na analizie dotychczasowych regulacji prawnych. Uzupełniający charakter ma metoda historyczną i empiryczną oparta na danych statystycznych dotyczących blogów i blogosfery. Metoda prawno-porównawczą jest wykorzystana wąsko do wybranych systemów prawnych oraz rozwiązań typu *soft law*.

Przedmiotem badania były w szczególności wybrane akty prawa krajowego oraz przepisy prawa Unii Europejskiej odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do zagadnień związanych z konkurencją. Rozważania dogmatyczne zostały w szczególności oparte na orzecznictwie sądów polskich. W rozdziałach I oraz II wykorzystano przede wszystkim

metodę historyczną, a także ukazano aspekty socjologiczne i dane statystyczne dotyczące blogów, blogosfery i jej rozwoju.

III. Struktura pracy

Praca została podzielona na siedem rozdziałów. Rozważania poprzedza wprowadzenie zawierające prawidłowo przedstawiony przedmiot rozprawy, hipotezy badawcze i cele rozprawy oraz przyjętą metodologię pracy. Na końcu każdego rozdziału przedstawiane są wnioski, które podsumowują wyniki przeprowadzonych badań. Początkowe rozdziały są opisowe, a dopiero kolejne stanowią w zasadzie analizę hipotez badawczych. Należy podkreślić, że Autor w poprawionej wersji pracy istotnie rozszerzył i pogłębił wnioski w każdym rozdziale, co zasługuje na aprobatę, zgodnie z rekomendacjami w zakresie wprowadzenia do rozprawy zmian i uzupełnień.

Pierwszy rozdział przedstawia kompleksowe informacje dotyczące historii oraz rozwoju blogów, a także ich obecnego statusu prawnego. Autor podejmuje również próbę opracowania uniwersalnej definicji tego pojęcia, co zasługuje na uznanie.

W kolejnym rozdziale zagadnienie blogosfery analizowane jest pod kątem socjologicznym oraz statystycznym. Rozważania odnoszące się do blogosfery zostały poszerzone także o elementy wpływu blogów oraz blogerów na podejmowanie decyzji zakupowych. Zostały one wsparte wnioskami wynikającymi z przeprowadzonych badań rynków.

Rozdział trzeci zawiera rozważania na temat możliwości traktowania blogera jako przedsiębiorcy. W ramach tego rozdziału podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim zakresie blogerzy podlegają przepisom U.Z.N.K. oraz U.P.N.P.R. Stwierdzono, że bloger może zostać uznany za przedsiębiorcę w rozumieniu tych ustaw. Status przedsiębiorcy może zostać przypisany również w sytuacjach, gdy działalność blogowa ma charakter uboczny, nieregularny lub okazjonalny. Istotnym ustaleniem jest natomiast fakt, że żadna z omawianych ustaw nie zawiera szczegółowych przepisów dedykowanych działalności blogerskiej. Unormowania U.Z.N.K. i U.P.N.P.R. są ujęte ogólnie, przez co ich zastosowanie do nowych form komunikacji wymaga interpretacji przepisów w kontekście działalności internetowej. W ramach rozważań prowadzonych w tym rozdziale zwraca się uwagę, że ustawodawca w obu aktach prawnych posługuje się klauzulami generalnymi – np. odwołaniem do „dobrych obyczajów” w działalności gospodarczej.

Ten wniosek częściowo odpowiada na pytanie zadane w celu badawczym o wystarczalność obecnych regulacji, ponieważ prawo zasadniczo obejmuje blogosferę, lecz posługuje się ogólnymi standardami wymagającymi interpretacji.

Czwarty rozdział skupia się na działaniach lub zaniechaniach wprowadzających w błąd. W ramach tego rozdziału kolejno zostały poruszone zagadnienia dotyczące oznaczeń odróżniających oraz aspekty dotyczące rozpowszechniania nieprawdziwych informacji lub wprowadzających w błąd. Dokonana analiza zawiera uwagi związane z naruszeniami popełnianymi przez blogerów, jak i przysługującej im ochrony.

Ustalenia rozdziału IV zawierają konkluzję, że blogosfera podlega reżimowi ochrony przed działaniami wprowadzającymi w błąd analogicznie do tradycyjnego rynku. Dotyczy to w szczególności ochrony oznaczeń indywidualizujących działalność blogerów: nazwy blogów, pseudonimów twórców, a nawet charakterystycznych elementów ich wizerunku internetowego (logo, styl komunikacji, szata graficzna strony). Prawo chroni zarówno znanych, wpływowych twórców, jak i drobnych blogerów przed nieuczciwym podszywaniem się lub kopiowaniem ich tożsamości rynkowej. Częściowym wnioskiem, z którym należy się zgodzić, jest teza, że konieczność stosowania istniejących norm do realiów internetu wymaga wiedzy oraz umiejętności interpretacyjnych po stronie wymiaru sprawiedliwości oraz właściwych organów, jednak nie pociąga za sobą konieczności tworzenia zupełnie nowych zasad.

Piąty rozdział obejmuje zagadnienia reklamy. W rozdziale przedstawiono w pierwszej kolejności funkcje reklamy (informacyjna, perswazyjna, budowania opinii oraz stymulująca potrzeby konsumpcyjne). Następnie omówiono w jaki sposób są one realizowane w środowisku blogów. Sponsorowane wpisy blogowe mogą jednocześnie pełnić funkcję informacyjną oraz stanowić formę rekomendacji produktu kształtując jego pozytywny wizerunek wśród odbiorców. Zwrócono uwagę, że w praktyce trudno odróżnić, gdzie kończy się neutralna informacja, a zaczyna przekaz reklamowy – zwłaszcza w przypadku tzw. reklamy ukrytej, gdy charakter promocyjny treści nie jest ujawniony.

Omówiono następnie tzw. reklamy nierzeczowe, czyli przekazy odwołujące się przede wszystkim do emocji konsumenta zamiast rzetelnych argumentów o produkcie. Nierzeczowy charakter reklamy może przejawiać się np. w wywoływaniu u odbiorcy lęku (np. reklama bazująca na strachu przed chorobą, w celu sprzedaży suplementu), odwoływaniu się do przesądów lub wykorzystywaniu łatwowierności dzieci. Przedstawiono również zagadnienia dotyczące reklamy sprzecznej z dobrymi obyczajami. Blogosfera, jako przestrzeń o dużej

różnorodności treści i swobodzie wypowiedzi, może ponadto być miejscem pojawiania się również i takich kontrowersyjnych przekazów.

W rozdziale tym podkreślono, że reklama sprzeczna z dobrymi obyczajami (np. naruszająca godność człowieka, propagująca treści dyskryminujące lub wulgarne) jest traktowana jak czyn nieuczciwej konkurencji, niezależnie od skuteczności marketingowej; porusza bowiem fundamentalne kwestie etyki biznesu i może wywoływać odpowiedzialność prawną reklamodawcy oraz twórcy. W tym rozdziale jest opisane także zjawisko kryptoreklamy, czyli reklamy ukrytej. Rozdział przedstawia wnioski z raportu Prezesa UOKiK z 2021 roku, który stwierdził, że nieoznaczanie treści reklamowych jest zjawiskiem nagminnym w internecie. Na podstawie obserwacji blogosfery można zauważyć, że działania Prezesa UOKiK przyczyniły się do zwiększenia częstotliwości prawidłowego oznaczania treści sponsorowanych przez twórców internetowych.

Podsumowując, w ramach tego rozdziału ukazano szeroki zakres zagrożeń związanych z reklamą w blogosferze i sposobów ich prawnego ujęcia. Kluczowym ustaleniem, z którym należy się zgodzić z Autorem jest to, że obowiązujące reguły prawne zasadniczo pozwalają reagować na nieuczciwą reklamę blogerów.

Z kolei szósty rozdział opisuje aspekty dotyczące agresywnych praktyk rynkowych, tajemnicy przedsiębiorstwa, naśladownictwa oraz ingerencji w stosunki umowne. W tym rozdziale znajdują się również kwestie utrudniania dostępu do rynku, a także sprzedaży premiowej systemów sprzedaży lawinowej, jak też innych nieuczciwych działań w blogosferze.

Właściwą konkluzją płynącą z rozdziału VI jest stwierdzenie, że niemal wszystkie nieuczciwe działania i zaniechania ujęte w obu analizowanych ustawach mają swoje odpowiedniki lub potencjalne przykłady w świecie blogów. Rozdział ten uzupełnia odpowiedź na pytanie jakie wiążę się z drugim z celów pracy, ukazując szeroki zakres możliwych naruszeń dokonywanych przez blogerów. Jednocześnie nasuwa się częściowy wniosek, że obecne regulacje są co do zasady wystarczające, by objąć blogosferę – nie stwierdzono tu nowych rodzajów praktyk wymagających odrębnych przepisów, raczej potwierdzono potrzebę stosowania istniejących norm w nowym środowisku.

Ostatni rozdział odnosi się do zagadnień dotyczących odpowiedzialności cywilnej oraz karnoprawnej blogerów na podstawie przepisów U.Z.N.K. oraz U.P.N.P.R. Omówione w nim są ponadto problemy dotyczące przysługujących roszczeń prywatnoprawnych, w tym zagadnienia legitymacji biernej, ciężaru dowodu oraz przedawnienia roszczeń.

Na tle rozważań rozdziału VII stwierdzić można, że prawo przewiduje wielopoziomowy system odpowiedzialności za nieuczciwe postępowanie w blogosferze. Blogerzy, którzy prowadzą działalność gospodarczą, podlegają tym samym mechanizmom odpowiedzialności cywilnej i administracyjnej jak inni przedsiębiorców. W skrajnych wypadkach możliwe jest pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej, co pełni istotną funkcję prewencyjną i odstraszącą. Równolegle rynek poddany jest nadzorowi publicznemu (organy administracyjne mogą interweniować dla ochrony konsumentów). W świetle przeprowadzonych rozważań Autor dochodzi do prawidłowego wniosku, że obowiązujące ramy prawne – pod warunkiem ich pełnego i konsekwentnego stosowania – są w stanie zapewnić skuteczną ochronę przed nieuczciwymi praktykami w blogosferze.

Rozprawę zamyka podsumowanie całości prowadzonych rozważań dotyczących przyszłości przepisów oraz elementów *soft law* mających na celu ochronę uczciwości działań w blogosferze.

IV. Nowe ujęcie problemu

Praca, co do zasady, zawiera szczegółowe badania literatury oraz orzecznictwa. Należy jednak przyjąć, iż rozprawa w rozszerzonej wersji spełnia wymogi konieczne dla pracy doktorskiej, w kontekście nowego ujęcia problemu i wymogu oryginalnego rozwiązania problemu naukowego. Uzupełniono brakującą w pierwszej wersji rozprawy konieczną dla prac naukowych pogłębioną prezentację własnych rozważań Autora i krytyki *de lege lata* oraz postulatów *de lege ferenda*.

Można też dostrzec, że w swoich konkluzjach Autor przyznaje, iż rozprawa nie wyczerpuje w sposób kompleksowy całokształtu problematyki związanej z funkcjonowaniem blogosfery, ani nie stanowi rozwiązania wszystkich pojawiających się w jej obrębie zagadnień. Działalność blogerów prowadzona w ramach blogosfery, jak i poza nią może i powinna być przedmiotem dalszych studium z perspektywy innych przepisów prawa, nieobjętych zakresem niniejszego opracowania. W ocenie całokształtu rozprawy i jej zakresu Autor próbuje jednak proponować interesujące rozwiązania, co przekonuje do pozytywnej oceny.

Należy ponadto wyróżnić, że w rozprawie obok zagadnień prawnych interesujący jest kontekst społeczny. Takie podejście Doktoranta nadaje pracy dodatkowego waloru, co można było także szerzej wyrazić w konkluzjach.

V. Formalna ocena pracy (poprawność językowa, opanowanie techniki pisania pracy, spis treści, przypisy)

Praca zredagowana jest w sposób przejrzysty i poprawnie napisana pod względem językowym. Zachowany jest w niej konsekwentnie układ rozdziałów i akapitów, wyraźnie wydzielone są tytuły i podtytuły poszczególnych części. Sposób prowadzenia przez Autora rozprawy rozważań, argumentacji, cytowania nie nasuwa zastrzeżeń. W całościowej ocenie praca spełnia wymogi stylistycznej poprawności.

VI. Ocena układu pracy

Dysertacja podzielona została na rozdziały, niemniej w pracy można wyróżnić zasadnicze części. Autor prawidłowo uzasadnia strukturę pracy i dobór określonej metodologii. Rysuje jednocześnie perspektywę związaną z zagadnieniami współczesnego prawa oraz roli nowych technologii w kontekście rozwoju nauk społecznych. Zasadnicza część pracy stanowi analiza zagadnień szczegółowych wynikających z problematyki wskazanej w tytule.

Podział dysertacji na omówione powyżej rozdziały należy ocenić zatem jako dokonany prawidłowo. Przedstawiony zakres tematyczny prezentowanych badań jest dobrze uporządkowany i są zawarte w nim istotne informacje. Należy podkreślić, że praca doktorska jest opracowana starannie pod względem redakcyjnym, w drugiej wersji pracy wyeliminowane zostały drobne błędy.

VII. Charakterystyka doboru i wykorzystania źródeł i literatury

W pracy można dostrzec, że zostały zaprezentowane wyniki długotrwałych badań naukowych oraz wszechstronnej analizy prawnej, które w takim ujęciu nie były dotychczas kompleksowo opisane. Na szczególną uwagę zasługuje bogata lista pozycji literatury oraz przegląd regulacji prawnych. Rozprawa została oparta o reprezentatywną literaturę prawniczą. W drugiej wersji pracy uwzględniono najnowsze pozycje.

VIII. Wnioski końcowe

Biorąc pod uwagę przedstawioną powyżej zawartość rozprawy doktorskiej, w mojej ocenie stanowi ona samodzielne i szczegółowe opracowanie problematyki związanej z rozumieniem i badaniem prawa prywatnego i publicznego w kontekście nowej praktyki blogosfery. Należy przy tym podkreślić, że wybrana problematyka jest trudna, gdyż dotyczy wielu nowych aspektów prawnych. Praca odzwierciedla potrzebę dostarczenia szerzej niezbędnych informacji na temat prawnych relacji prawa konsumenckiego, prawa zwalczania nieuczciwej konkurencji, prawa własności intelektualnej i zagadnień nowych technologii. W ten sposób może wpisać się w obecną tendencję badawczą w przedmiocie stosunku prawa nowych technologii, zwłaszcza pod kątem oddziaływania nowych gałęzi prawa na gospodarkę. Tematyka wymaga ciągłego uaktualnienia, co zostało po dokonaniu poprawy rozprawy wyrażone w wnioskach.

Istotne w ocenie pracy jest stwierdzenie, że Autor odpowiedział w rozprawie na postawione cele badawcze. Pierwszym z założonych celów pracy było ustalenie przesłanek uznania blogera za przedsiębiorcę w rozumieniu U.Z.N.K. oraz U.P.N.P.R. Kwestia ta ma wpływ na zakres odpowiedzialności blogera za działania sprzeczne z zasadami uczciwości w działalności gospodarczej. Cel ten został zrealizowany. Analiza prawna potwierdziła, że status przedsiębiorcy może przysługiwać blogerom prowadzącym działalność zarobkową, nawet bez formalnej rejestracji. Badanie drugiego celu pracy miało ocenić, czy działalność blogerów może skutkować naruszeniem reguł uczciwości w działalności gospodarczej, zarówno w ramach samej blogosfery, jak i poza nią. Również i ten cel został osiągnięty. Przeprowadzone rozważania dowiodły, że aktywność blogerów może wypełniać znamiona czynów nieuczciwej konkurencji oraz nieuczciwych praktyk rynkowych. Ostatnim celem rozprawy było zbadanie, czy *de lege lata* unormowania prawne U.Z.N.K. oraz U.P.N.P.R. są wystarczające dla skutecznej ochrony przed nieuczciwym postępowaniem przedsiębiorców w blogosferze. W wyniku w przeprowadzonych w rozprawie badań ustalono, że obowiązujące regulacje prawne przewidują mechanizmy ochronne zarówno dla podmiotów publikujących w blogosferze, jak i dla konsumentów oraz innych uczestników rynku, narażonych na nieuczciwe działania ze strony blogerów.

Wyniki przeprowadzonych w rozprawie badań umożliwiły także ocenę postawionych wstępnie hipotez. Autor wykazał, że blogerzy, mogą występować zarówno w charakterze sprawców, jak również podmiotów pokrzywdzonych wskutek nieuczciwych praktyk. Blogerzy mogą dopuszczać się działań naruszających reguły uczciwej konkurencji, przykładowo poprzez stosowanie ukrytej reklamy, nierzetelnych porównań czy dezinformację konsumentów, wpływając tym samym negatywnie na sytuację rynkową innych podmiotów. Przeanalizowane przykłady z praktyki wykazały, że blogerzy mogą padać też ofiarą nieuczciwych zachowań podmiotów trzecich takich jak między innymi na skutek konieczności akceptacji niekorzystnych warunków współpracy handlowej lub bycie celem działań dezinformacyjnych ze strony konkurentów. Ostatnia hipoteza miała natomiast na celu weryfikację, czy obowiązujące przepisy U.Z.N.K. i U.P.N.P.R. zapewniają skuteczną ochronę podmiotom działającym w blogosferze oraz chronią konsumentów i innych przedsiębiorców przed nieuczciwymi praktykami blogerów. Hipoteza ta została jedynie częściowo potwierdzona. W tym zakresie można było liczyć na kontynuację propozycji Autora na przyszłość.

W pracy, co już wskazano, sformułowane zostały bowiem rekomendacje *de lege ferenda*, mające na celu wzmocnienie ochrony przed nieuczciwymi praktykami w blogosferze, a także propozycje działań pozalegislacyjnych uzupełniających tę ochronę. Rekomendacje te dotyczą zarówno zmian w obowiązującym prawie, jak i rozwiązań *soft law*, inicjatyw samoregulacyjnych oraz edukacji uczestników rynku. Na uwagę zasługuje zwłaszcza omawiany już postulat wprowadzenia do polskiego porządku prawnego definicji legalnej blogera lub choćby wytycznych interpretacyjnych, które ułatwią kwalifikację prawną działalności blogerskiej. Warte uwagi jest również wzmocnienie mechanizmów egzekwowania i nadzoru nad przestrzeganiem obowiązujących regulacji. Nadzór ten może być sprawowany m.in. poprzez działania krajowych organów, w szczególności Prezesa UOKiK, polegające na monitorowaniu treści publikowanych przez blogerów.

Warto podkreślić, że proponowane działania *de lege ferenda* koncentrują się, jak określa to Autor, na hybrydowym podejściu: z jednej strony korekcie i uzupełnieniu prawa a z drugiej – na wzmocnieniu instrumentów o charakterze pozaprawnym, w szczególności działań edukacyjnych, samoregulacyjnych oraz służących podnoszeniu świadomości prawnej uczestników rynku. Zgodzić można się z Autorem, że połączenie zmian legislacyjnych z aktywnym nadzorem, samoregulacją branży oraz edukacją może przyczynić się do osiągnięcia efektu w postaci zwiększenia przejrzystości i uczciwości publikowanych treści w blogosferze. Można w tej części postulatów było liczyć na rozwiązania jeszcze dalej idące.

Podsumowując, dochodzę jednak do jednoznacznej konkluzji, że recenzowana praca doktorska p.t. „Ochrona przed nieuczciwymi praktykami w blogosferze” autorstwa mgr Artura Ingrama mając na uwadze zawartość merytoryczną oraz kwestie formalne po uzupełnieniu i poprawieniu jest udaną próbą podejścia do zagadnień regulacji blogosfery. Pomimo zasygnalizowanych wcześniej uwag i polemiki recenzowana praca zawiera kompetentną i wyczerpującą analizę omawianych problemów.

Recenzowana rozprawa spełnia wymagania ustawowe stawiane pracom doktorskim przez art. 187 ust. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zm.) i może być podstawą dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Praca zasługuje na pozytywną ocenę. Konkludując, wnoszę o dopuszczenie mgr Artura Ingrama do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Warszawa, 17.09.2025 roku

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'P. Podrecki', with a stylized, flowing script.

Dr hab. Paweł Podrecki prof. INP PAN